

des Heeren gann
elijk dat van zelf-
tot zekerheid des
iebben hier
ng, gericht
te bekeeren
nde zonde
ig, opdat ze
aardiglijk

het „Handboek”
at deze tekst over
De tekst immers

wel duidelijk, bij
nog afschrijven
dit vers zegt. We

de voorafgaande
ten, schuldig zijn
tan trede niemand

i voorbereid. Der-
loor achteloosheid
nis gerake. Maar

roeving moet zijn,
usgezinden stellen
n, die het avond-
angstvallig hui-
an al hun zonden

1: dit is hún voor-
heilig onderzoek
spreekt, ver ver-
enen, dat ze klaar

enkele uren naden-
gemaakt van hun
ulus hier vraagt
instemming is met

saaltijd. Gij ziet de
(expeditissimum
wijze de weldaad

geloof aanbrengen
fidem afferas et
bestaat het onder-

t. In de boesvaar-
wie geleerd heeft
Christus en de ge-
lie zal ook zonder

is bevolen is van
een volkomen ge-
sommigen, door
noot kan bereikt

en voor altijd van
met een ernstig
Gods verlangt en

rnederd, geheel en
inkt en daarin tot
vaardige gast zijt

Ik versta onder
uitsluit, ook in-
onthrekt. Immers

uit onwaardigen

dem classe niet
cht, dat na dien
se von Arnheim
im alssdann die-
enn sal praesen-

thon, und den
na behörr.

ius, Scholmeister
on die kerspels-
kendienst aldar,
alss fur den ge-
efft gepresentirt

tem den examini-
et schrievien von
aderen gecomen,
eit wierde; hefft

Matth. 11 v. 28,
efft behagt. Ende
xamini te onder-
htannigh datsel-

h May, om alss
ik geëxaminirt te

Harderwyck, een
een carmen, darin
a hefft om siene

ern dess Classis
nd von die von
iss dat sy hem

at die Classis
ff von Arnheim,
ande onderhouth

versendende dat

ndt die noch geen

weinigstenn een-

ik ten avontmali

p sommige dorpen

dienar verclaren

afbringe, is be-

sal ad Synodum

i dat sulcks ge-

Uit deze woorden van Calvijn blijkt, dat hij in de zelfbeproeving niet ziet een nagaan hoe-het-er-mee-
laat of een constateeren hoe-ver-we-al-gekomen-zijn.
zelfbeproeving is een geloofsdaad,
„aanbrengen” van geloof en boet-
vaardigheid. Luther schrijft dan ook bij dit vers,
dat een onbekeerde zich niet beproeven kan.

Is verder niet toevallig, dat Calvijn hier geloof
noeropzet en dan pas de boetvaardigheid laat volgen
Calvijn houdt niet op te verzekeren, dat geloof het
primaire, het grondleggende is. Hij schrijft: „Dat echter
de boetvaardigheid niet alleen terstond volgt op het
geloof, maar ook daaruit geboren wordt
moet buiten geschil zijn”. En scherp laat hij erop vol-
gen: „Zij echter, die meenen, dat de boetvaardigheid
meeder aan het geloof voorafgaat dan daaruit voort-
komt, of daardoor voortgebracht wordt gelijk de
vrucht door den boom, hebben haar kracht
niet gekend en laten zich door een al te licht
bewijs tot dit gevoelen brengen”. „De mensch (kan) zich
niet met ernst op de boetvaardigheid toeleggen, tenzij hij
weet, dat hij God toebehoort”.¹⁾

H.

C. V.

1) Vergelijk voor het voorafgaande en dit: Prof. Gros-
sede, Paulus' eerste brief aan Korinthe, Bottenburg, p. 381
v. p. 397.

A. Schlatter schrijft nog: Paulus der Bote Jesu, Stutt-
gart 1934, p. 327: *ὁμοκατέρο έστέον* heisst mehr als „er prüfe
sich”; das Wort umfasst auch des Ergebniss der Prüfung
und sagt, dass sie zur Feststellung der Echtheit und Brauch-
barkeit geführt habe, II, 13, 5. (De tekst van vorige week!)
Der sich Prüfende ist dessen gewiss geworden, dass er sich
dem Kreuz Jesu nicht widersetzt, sondern durch sein Kreuz
sein Eigentum geworden ist.

Raak is ook de opmerking van H. A. W. Meijer, I Ko-
rinthe (1861): Dem Leser welcher nicht auf Spitzfindigkei-
ten ausgeht (I), versteht sich dabei von selbst, dass der
fall, wenn das Ergebnis der Selbstprüfung auf Unwürdig-
keit lautet, nicht mit eingeschlossen ist (p. 277).

2) Calvijn bespreekt dezen tekst in zijn Commentaar op
I Korinthe. Bovendien is er een preek van hem over I Kor.
II:26—29. Corpus Reform., XLIX, 803 vv.

Calvijn is van oordeel, dat de dreiging van vs 27 wel in
de eerste plaats ziet op de zonde der Corinthiërs, maar te-
vens breeder strekking heeft: ego autem existimo, Paulum
more suo ab illa hypothesi digressum esse in generalem
doctrinam: vel ab una specie ad genus totum. Erat vitium
nam apud Corinthios: hoc occasione de qualibet vitiosa
monae administratione aut receptione loquitur. In verband
hiermee krijgt zijn verklaring van vs 28 nog scherper ac-
cent.

Hoe Calvijn de Corinthiërs ziet blijkt uit zijn preek. 't Zijn
verkorenen en geloovigen. Hij merkt op, dat als de Heere
alleen dreigde, wij verward zouden worden en aangegrepen
door angst en die bedreiging ons tot geen nut zou zijn.
Daarom mengt de Heere in Zijn dreiging een zoetheid en
noept de Heere ons tot Zich. Hij wil ons niet afschrikken,
maar vernederen opdat we komen zoo als het behoort.
Voyla à quoy tendent les menaces contenues en l'Escriture
sainte; le di celles qui s'adressent aux elues et fide-
les. ... Mais communement, quand Dieu menace en sa
Loy, par ses Prophetes et Apostres, c'est afin d'es mou-
voir les hommes qui sont endormis, et de les bien
veiller, et par crainte les amener à ceste humilité de
retourner à luy en passant condamnation. Ce qui
nous est ici monstré par S. Paul.

De zoetheid, die in de bedreiging van vs. 27 gemengd is,
dan de oproep om zichzelf te beproeven uit vs 28.

Prachtig is ook de beschrijving van de beproeving, zoo-
als Calvijn die in deze preek geeft:

Et comment esprouver? En double façon.

En premier lieu que nous cognoissions la malediction
qui est sur tous les fils d'Adam, à sçavoir que nous
sommes tous envelopper en l'ire de Dieu, que de nature

nous n'avons nulle esperance de salut, pource qu'estans
reiettes de Dieu, il faut que nous soyons plongez en dan-
nation éternelle. Que nous cognoissions, di-je, cela:
que nous sçachions aussi qu'il n'y a autre moyen d'estre
reconcilié à Dieu, sinon d'autant que nous mettons
notre fiance en la mort et passion de nostre Seigneur
Iesus Christ, que ce soit tout nostre repos, que ce soit toute
notre justice, et que nous cognoissions que Iesus
Christ nous accepte pour membres de son corps, qu'il se
communique à nous tellement par son saint Esprit, que
nos ames sont arrousees de son sang, afin que nous n'ayons
en nous que toute pureté, et que toutes nos souillures et
pollutions soyent abolies. Et apres cela que nous cog-
noissions aussi que nous ne pouvons faire nul bien,
sinon en tant qu'il nous gouverne par son Esprit, que nous
sommes faits nouvelles creatures en luy, et que tout ce
qui est de la race d'Adam est reformé. En daerna komt dan het tweede examen, n.l. dat naar ons
leven.

Wie dit stuk op zich laat inwerken, ziet dat de zelfbe-
proeving bij Calvijn heelmaal niet gericht is op zielserva-
ringen, emoties, gestalten, dat wat we alzoo denken, mee-
nen, voelen, willen. Dat geschiedt in de oorblicht van de
papisten en wie zich daarin aan de papisten gelijk maken.
Dikwijls zijn dan biechtvader en biechteling in één persoon
vereenigd.

De beproeving zooals Calvijn die wil richt zich op God en
Zijn Woord of liever op den sprekkenden God. Van Hem
moeten we het oordeel over ons leven vernemen, onze
doelwaardigheid, onze zondigheid. En we moeten dat oor-
deel gelooven. Niet omdat we dat in den weg van zelf-
analyse hebben „gevonden”, maar omdat de Heilige God
het aan ons meedeelt. Al onderscheidt Calvijn de zonde-
kennis en het geloof, omdat het geloof zich richt op Gods
welbehagen in Christus, toch zijn die beide zeer nauw ver-
bonden. Ze worden beide door den Heiligen Geest gewerkt.
Zondekennis is dan ook geloofskennis. We
krijgen haar door het getuigenis des Heeren omtrent onze
zonde te aanvaarden. Wij zijn duizend maal zondiger dan
we psychologisch kunnen ontdekken.

Evenzoo sluit de zelfbeproeving in, dat we de beloften
Gods aanvaarden. Zoo maar, omdat de Heere ons in
den doop de garantie gaf dat we dat mochten doen
en de verplichting oplegde, dat we dat meesten
doen.

Zelfbeproeving = aanbrengen van geloof en boetvaardig-
heid, zoo spreekt Calvijn.

3) Institutie III, 3, 1 en 2, vertaling van Dr A. Sizoo.

Een oorlogs-roman.

Humphrey Cobb: *Kogels en kruisen*. — N.V.
Em. Querido's Uitg. Mij., Amsterdam, 1935.

Eerst jaren na het einde van den grooten oorlog
kwamen de boeken over die vreeselijke slachting
los. Zij, die zelf hadden deel genomen aan de ge-
vechten, die alles in volle afschuwelijkheid hadden
meegemaakt, konden blijkbaar niet dadelijk hun
ervaringen vertellen. Nadat een enkele den ban
van het zwijgen verbroken had, deed Remarque
met zijn: „Im Westen nichts Neues” aller belang-
stelling teruggaan naar de vier somberste jaren
dezer eeuw. Zijn boek had verschillende quali-
teiten, die den grooten opgang die het maakte,
verklaarbaar deed zijn. Hem volgde een lange rij
van schrijvers, die met meer of minder begaafd-
heid, den oorlog langs alle fronten beschreven.

Wat den courantenlezers uit den oorlogstijd ver-

von den Ouderlingenn mochten werdenn onder-
teickent.

19. Die dienaar des wordts, die te foren in den
dienst niet gewest sindt, sullen von dem classe
niet angenomen wordenn, ten sy dat sie von den-
selven examinirt ende guet gefondenn werdenn,
niet tegenstande dat sie te foren von een ander
kerck soudenn bey provise geëxaminirt sien.

20. Mann acht oick om alle argeniss ende inconve-
nienten te vermeiden noedigh te sien, dat die
dienarn die newlich tot den dienst promovirt
wordenn, sich sullen onthouden von te gebruycken
die sacramenten, te weten te doopen ende het
nachtmal ut te deilen, tot dat sie ordentelick in
den dienst confirmirt sien.

21. Die dienarn op den platten landen sindt ver-
mant wordenn dat sie nerstligheit sullen thun om
die lehr dess Catechismi in te furen.

22. Nadien dat die kindern dor den doop der ge-
meinden wurden ingeliff, ende dat man dero-
wegen schuldigh is op dieselve guede acht teheb-
ben alss op lidmaten der gemeinden, is gefracht
op wat wyss datselve ten beste mocht geschieden.
Is geantwordt dat man solcks sal referiren ad
Synodum.

23. Die dienars des worts sindt int gemein vermant
dat sie niet en sullen gan sitten drincken in die
herbergen, Jha heel sich der wirtzheussen on-
schlan, ten sie dat die noot sulchs eyschel, ende
sonder ergerniss geschieden can.

24. Joannes Sutterius, dienaar tot Nyckereken hefft
versucht dat indien hy na heuss sal moeten tre-
cken, ende elliche wecken utbliven, dat die brudern
des classis wilden sin, hu middelert tyt sinn kerck
bedient wirdt. Darop finden die brudern geen
beter middeln, als dat in den nham dess classis
versucht werd, dat die kerck von Arnheim heb-
bende tegenwordigh dry dienars, dat beste thun
wollen.

25. Overmitz sich oick noch veel onordeninghen
beffindt in denn hoyelicken stadt, alss te weten dat
sie fur die confirmatie bissweilen lang te samen
wonen, is fur guet angesin, dat man solches sal
bringen ad Synodum.

borgen bleef, kwam nu met huiveringwekkende
klaarheid aan het licht. Spraken vroeger slechts
de getallen de wreedheid van de gebeurtenissen
uit, nu werden deze pijnlijk nauwkeurig vertoond.
Geen afschuwelijkheid werd den lezer gespaard.
Deze boeken, oorspronkelijk geschreven om zich
te bevrijden van benauwende herinneringen, dreig-
den sensatielectuur te worden. Het eenige voor-
deel, dat ze schenen op te zullen leveren was,
den weerzin tegen zulk een onmenselijk gebeuren
dermate te doen toenemen, dat herhaling ervan uit-
gesloten zou blijven. De overmoedige propaganda
voor een „frischer fröhlicher Krieg” eindigde in een
beslist „die Waffen nieder”.

Zonder daarom alles te aanvaarden wat er ver-
haald werd, en de wijze van beschrijven te willen
goedkeuren, zou men de idealistische bedoeling op
prijs kunnen stellen.

Maar niemand gelooft heden ten dage nog, dat
een boek de mentaliteit zoodanig kan veranderen,
dat door het uitgeven van oorlogsromans het paci-
fisme zal bevorderd worden. Ondanks de tientallen
afschrikwekkende romans behoort een oorlog
helaas nog niet tot de onmogelijkheden. De vraag
is dan ook gerechtvaardigd: hebben zulke boeken
nog wel reden van bestaan? Dreigt niet aan den
anderen kant het gevaar, dat ze, ondanks een lof-
waardig idealisme, door een tendentieuze voor-
stelling bij velen verontwaardiging zullen op-
wekken?

Wat een diepgaand verschil is er niet tusschen
den ouden- en den nieuwen oorlogsroman. De ge-
vierde held, die zijn leven veil had voor het be-
dreigde vaderland, wiens dappere daden den vij-
anden schrik, en den landgenooten bewondering
inboezemden, maakte plaats voor den onbekenden
loopgraafsoldaat, die met bijna onverschilligen
moed zijn leven offert voor een onbekend doel.

In de plaats van opblaasend nationaliteitsbesef,
bewondering voor groote legeraanvoerders, die het
vaderlandslievende hart met trots vervulden, kwam
een internationale verbroederinggedachte, die zelfs
leidde tot verguizing en verachting van de bevel-
voerende machten. Door den glans van verheer-
lijking, die er straalde om het hoofd der helden
in de vroegere romans, bleef het leed en het on-
recht dikwijls teveel in het duister verborgen.
Maar verliezen niet in de jongste oorlogsliteratuur
alle ware heldenmoed en vaderlandsliefde, alle
edele motieven geheel hun betekenis, door den
uitsluitenden nadruk gelegd op het onrecht en
het leed?

De laatste oorlogsroman, Kogels en kruisen, van
den voorheen onbekenden Engelschen auteur Cobb,
is daarvan een markant voorbeeld.

Met alle andere voortbrengselen van dit genre,
heeft dit boek gemeen een zeer realistische be-
schrijving van den oorlog. De schrijver weet met
groot talent den strijd, het leven en den dood in de
loopgraven te teekenen.

In het eerste deel wordt de loopgraafsoldaat met
grote sympathie beschreven; zijn taai volharding
in den ellendigen toestand waarin hij verkeert, zijn
koele onverschrokkenheid om den dood in te gaan,

26. Die gedeputierden von den Overvelawischen
classe hebben gefragt ob die brudern diesses clas-
sis niet eydt (iets) hebben gehoert von den die-
narn sortierende onder haren classe, hebben ver-
claert dat sie niet en weten, dan dat die Pastoir
tot Serpenseel widerom den predighstuel eige-
nomen heeft.

27. Is gefragt of man diegenigen tot getuigen des
dops sal laten comen of stann, die om seckere
reden willen von den avontmal des Heeren ge-
suspendirt sien, ofte sonst har alss fianden des
Eglij (Evangelij) sich betuigen; Is geantwort dat
man solckes sal bringen ad Synodum.

28. Diewiel dat man oick beffindt dat veel hier von
die Velawen alss von Forthausenn ende Barne-
feldt hare kinderen brengen tot den ouden pas-
tor irtys tot Hovelacken gewest, om gedopt te
werden, ende sonst andere afgoderyen op die
heilighen dagen exerciren, is fur guet angesien dat
man solcks oick referir ad Synodum.

29. Die kerck von der Elburg is von den classe ver-
ordenirt om die inspectie des classis tehebben,
ende wat dem classe fuffallen sal nomine classis
aethun.

30. Petrus Kinssius ende Tilemannus Mylius sind
gedeputirt om te reyssen op den Overveluwischen
classe, wanner die sall gehouden werden.

31. Winandus Joannis ende Joannes Sanderi mit
einen Ouderlingen von Harderwyck ende ouder-
lingen von der Elburgh sindt gedeputirt om te
reyssen ad Synodum.

32. Die naste Classis sal gehouden werden ter El-
burgh welke den selven oick sullen utschrievien,
der tyt die sie sullen dattu bekuam findenn.

33. Alss nu censura morum gehouden is, is diese
actie mit een dancksegginghe beschlotenn.

WILHELMUS WIRTZFELDIUS,
praeses classis.

JOH. ZUITERHUIS,
assessor.

TILEMANNUS MYLIUS,
inferioris Velaviae Classis scriba.